

вищої освіти має стати залучення активного студентства. Адже, за результатами тематичної зустрічі «Good practices in the context of «A Union of shared values - The role of Education & Civil Societies»» в Брюсселі 15 квітня 2016 року, більшість учасників на питання «Чи стануть студенти Жан Моне послами європейських цінностей?» [2, с.21] відповіли, що використання студентів в якості «послів цінностей», розширює їх права і можливості, адже вони мають свої власні погляди на європейську історію, політику і т.д., а також сприяє залученню студентів, які відвідують курси Жан Моне, в дослідження і поширення європейських знань за межами академічного світу. Адже, програма Жан Моне заснована для підтримки розвитку євроінтеграційних досліджень та знань і підтримки європейських цінностей.

Список використаних джерел

1. European University Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eua.be>.
2. Jean Monnet Good practices in the context of “A Union of shared values – The role of Education & Civil Societies” / Jean Monnet Cluster Meeting Brussels, 15 April 2016: Education Audiovisual and Culture Executive Agency, Unit A2, 2016. – 36 с.
3. Yerevan Communiqué 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ehea.info>.
4. Національний Еразмус+ офіс – Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua>.

Черніченко Г.О.

д.е.н., професор

Балабанова Н.В.

к.н.держ.упр, доцент

*Маріупольський державний
університет (Україна)*

НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У тезах досліджено та систематизовано основні етапи розвитку ЄС, визначено його позиції та тенденції до їх

змін у світовому господарстві. Оцінено рівень торговельно-економічної інтеграції країн об'єднання; визначено диспропорції у територіальному розвитку ЄС.

Ключові слова: інтеграційні процеси, Європейський Союз, інтеграційне об'єднання, внутрішньо регіональна торгівля.

The thesis investigated and systematized the main stages of development of the EU defined its position and trends of their changes in the world economy. Estimated level of economic and trade integration enterprises; identified disparities in the territorial development of the EU.

Key words: integration processes, European Union, integration, internal regional trade.

З високою інтенсивністю залучаючи все більше національних економік географія розвитку інтеграційних процесів на сучасному етапі охоплює всі регіони світу. Реалізація інтеграційних зв'язків між країнами відбувається на основі різних моделей, що відповідно позначається на формах, масштабах та сферах більш тісної міжнародної економічної взаємодії.

Найбільш розвиненим регіональним інтеграційним угрупованням є Європейський Союз, що об'єднує країни Західної, Центральної, Східної Європи та Балтії, які утворили єдиний економічний простір на умовах взаємовигідного співробітництва, що реалізується, з одного боку, на макрорівні (співробітництво компаній, фінансових груп) та підтримується на макрорівні (через спільну макроекономічну політику, яка реалізується за всіма напрямками)- [1]. Інтеграційний розвиток Європейського Союзу поступово пройшов всі форми регіональної інтеграції від зони вільної торгівлі до економічного і валютного союзу.

На даний момент Європейський Союз включає в себе 28 європейських країн із загальною чисельністю населення 507,4 млн. чоловік (6,9% від загальносвітової чисельності населення) та займає провідне положення в світі по багатьох показниках (таблиця 1).

Таблиця 1

**Окремі показники розвитку Європейського Союзу,
2005–2015 рр.**

Показник	2005		2010		2015	
	Абсолют. значення	Питома вага, %	Абсолют. значення	Питома вага, %	Абсолют. значення	Питома вага, %
Населення, тис. чол.	496 236	7,6	504 213	7,3	507 384	6,9
ВВП, трлн. дол. США	14,4	30,3	16,9	25,7	16,3	22,0
Експорт товарів, трлн. дол. США	4,05	38,7	5,2	33,9	5,5	32,8
Імпорт товарів, трлн. дол. США	4,1	38,5	5,3	34,7	5,3	31,9
ПП, млрд. дол. США	472,1	49,7	384,9	27,7	439,5	24,9
ПЗІ, млрд. дол. США	553,6	67,6	478,9	34,4	487,1	33,1

[розраховано на підставі 2]

Майже чверть світового ВВП виробляється країнами ЄС, хоча економічне зростання країн, що розвиваються, поступово зменшує внесок об'єднання в світове виробництво. При зростанні ВВП країн ЄС в абсолютному вимірі протягом 2000-2015 рр. у 1,8 рази (з 8,8 у 2000 р. до 16,3 трлн.дол. США у 2015 р.), зниження питомої ваги у обсягах світового виробництва складає 4,5% (з 26,5% у 2000 р. до 22,0% у 2015 р.).

Майже аналогічні тенденції характеризують зміни позицій Європейського Союзу у обсягах світового експорту та імпорту. В цілому на долю ЄС припадає 32,8% у експорті та 31,9% у імпорті товарів. Проте десять років потому питома вага ЄС у світовій торгівлі складала 38,7% та 38,5% (у експорті та імпорті відповідно).

Зазначимо, що зміна питомої ваги об'єднання у світовому виробництві та світовій торгівлі у бік її зменшення здійснюється одночасно зі значним географічним розширенням ЄС у 2004 та 2007 роках. Дослідження основних

етапів географічного розширення Європейського Союзу дозволяє визначити, що з кожною новою хвилею обсяги ВВП на душу населення зменшувалися, окрім розширення 1995 року, коли до об'єднання приєдналися розвинені країни із власним показником ВВП на душу населення більшим, ніж середньоєвропейський на той період. Та вже до наступної хвилі ВВП на душу населення зростав та перевищував обсяги даного показника до розширення. Тож, певною мірою, поглиблення європейських інтеграційних процесів за рахунок зростання кількості їх учасників було економічно вигідним та позитивно впливало на подальший розвиток об'єднання. Проте даний висновок є вірним якщо мова йдеться дійсно про розвиток інтеграційного об'єднання як єдиного суб'єкта міжнародних економічних відносин, адже в межах ЄС спостерігаються значні диспропорції у територіальному розвитку, насамперед ця тенденція виявляється у відмінностях у показниках ВВП на душу населення.

Існує велика диспропорція між середнім рівнем ВВП на душу населення, що характеризується співвідношенням 14,6:1 у порівнянні показників Люксембургу (100161 дол. США) та Болгарії (6847 дол.США). Середній рівень ВВП на душу населення по країнах ЄС складає 29872 дол.США та варіюється від 23% (Болгарія) до 336% (Люксембург). Для більшості країн об'єднання рівень ВВП на душу населення є нижчим, ніж середній по ЄС, зокрема у Латвії, Литві, Польщі та Румунії він не досягає навіть половини (46; 48,3; 41,5 та 30,6%).

Експорт країн Європейського Союзу характеризується високою внутрішньою орієнтацією (більше 60 % в середньому протягом 2005-2015 рр.), що певною мірою свідчить про успішний розвиток економічної інтеграції в регіоні. Проте проведений аналіз свідчить про наявність досить протилежних тенденцій, що характеризують розвиток внутрішнього ринку ЄС. До 2004 року саме між старими учасниками Європейського Союзу встановились найбільш стійкі взаємні торговельні зв'язки з приблизно рівним рівнем інтенсивності товаропотоків. Проте приєднання до країн за рівнем соціально-економічного розвитку нижчим, ніж є середнім по об'єднанню та із структурою зовнішньо-

економічних зв'язків, досить тривалий час зорієнтованих на країни СНД зворотнім чином позначилось на рівномірності товаропотоків та внутрішньо регіональному експорті цілого об'єднання. Отримані відносні значення внутрішньо регіонального експорту свідчать про зменшення його питомої ваги по об'єднанню з 67% у 2001 до 61,6% у 2015 році) [3].

Динаміка внутрішньорегіонального імпорту аналогічна із динамікою експорту. Позитивна тенденція збільшення обсягів даного показника переривається у 2009 році, коли обсяги внутрішньо регіонального імпорту знизилися до 2785451млн. дол. США. Питома вага внутрішньо регіонального імпорту також має тенденцію до зниження і за результатами 2015 року складає 57,9%.

Поясненням зазначеної тенденції до зниження питомих ваг внутрішньореонального експорту та імпорту, зокрема, слугує той факт, що поступово ЄС скорочує обсяги співпраці з високо розвиненими країнами і нарощує об'єми торгівлі з країнами, що розвиваються та з перехідною економікою (таблиця 2).

Таблиця 2

Географічна структура основних торговельних партнерів ЄС, 1995/2015 рр.

Торговельний партнер	Експорт, %		Імпорт, %		Сальдо, тис.дол.США	
	1995	2015	1995	2015	1995	2015
Бразилія	2,13	2,29	2,10	2,16	-391 662	-4 643 959
Канада	1,92	1,91	2,13	1,68	-2 078 885	-905 478
Китай	2,77	8,44	4,59	16,90	-14 498 901	-244 428 886
Індія	1,86	2,27	1,49	2,11	2 305 368	-3 677 376
Японія	6,09	3,26	10,99	4,08	-38 610 388	-32 221 324
РФ	3,73	7,10	5,51	11,60	-14 436 437	-139 076 678
Швейцарія	9,60	7,94	7,49	5,52	13 259 186	34 519 558
США	19,11	17,29	19,77	11,94	-10 120 000	77 109 246
Норвегія	3,31	2,91	4,54	5,22	-10 159 680	-68 762 887
ОАЕ	1,14	2,18	0,14	0,42	7 230 344	37 455 593
Разом за країнами	51,65	55,58	58,76	61,63	-	-

[розраховано на підставі 2]

Порівняно з 1995 роком значно розширилася питома вага як в експорті товарів, так і в їх імпорті таких країн, як Китай, Індія, Російська Федерація. Так, Китай взагалі вийшов на перше місце за обсягами імпортованої до ЄС продукції (8,56%), що призвело до зростання від'ємного сальдо у взаємній торгівлі до 261,7 млрд.дол.США (зростання майже у 18 разів порівняно з 1995 р.). Щорічне зростання імпорту з Китаю до ЄС становить 18,2%, при тому що загальне зростання імпорту в середньому становить лише 5,3% [3].

Незважаючи на зменшення питомої ваги у експортно-імпортних операціях, США залишаються провідним торговельним партнером ЄС, на долю яких припадає 7,8% європейського експорту та 6,3% імпортованої продукції. Зокрема, подальший розвиток торговельної співпраці Європейського Союзу та США пов'язаний із ініціативою утворення найбільшої в світі зони вільної торгівлі, яка стала офіційним предметом обговорення в кінці червня 2013 року на 39-му саміті Великої вісімки [3].

Таким чином, можна зробити висновки, що по-перше, експорт країн Європейського Союзу характеризується високою внутрішньою орієнтацією, що певною мірою свідчить про успішний розвиток економічної інтеграції в торговельній сфері. Проте включення до процесів європейської інтеграції країн за рівнем соціально-економічного розвитку нижчим, ніж є середнім по об'єднанню та із структурою зовнішньоекономічних зв'язків, досить тривалий час зорієнтованих на країни СНД зворотнім чином позначилось на рівномірності товаропотоків та обсяги внутрішнього регіонального експорту та імпорту угруповання. По-друге, чинником зниження питомих ваг внутрішньореонального експорту та імпорту також є зовнішній прояв європейської торговельної інтеграції, що призводить до поступового нарощення обсягів торгівлі з країнами, що розвиваються.

Список використаних джерел:

1. Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів: монографія/ О.В.Булатова. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – 386 с.

2. Балабанова Н.В. Розвиток торговельної взаємодії ЄС / Н.В.Балабанова // Актуальні проблеми зовнішньоеконо-

мічної та інноваційної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції науковців та студентів. – Маріуполь: ДонДУУ, 2016. – с.9-14.

3. Офіційний сайт конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку: [Електронний ресурс] – Режим доступу до звіту:<http://unctadstat.unctad.org/>. – Назва з екрану.

Чжан Сяосін

*аспірантка кафедри
соціальної педагогіки НПУ
імені М.П.Драгоманова*

ПОЛІКУЛЬТУРНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

У тезах здійснено узагальнення теоретико-методичних підходів до полікультурності як основи формування етнічної толерантності особистості в концепції діалогу культур. Визначено основні принципи полікультурності та полікультурної освіти, що обумовлюють виховання етнічної толерантності молоді.

Ключові слова: полікультурна освіта, полікультурне виховання, толерантність, етнічна толерантність, діалогічність.

In theses made generalizations theoretical and methodological approaches to multiculturalism as the basis of formation of ethnic tolerance of the individual in the concept of dialogue of cultures. The basic principles of multiculturalism and multicultural education that contribute to the education of ethnic tolerance of youth.

Keywords: multicultural education, tolerance, ethnic tolerance, dialogic.

Виховання толерантності надає молодим людям можливість пізнання особистістю культури різних народів,